

HISTORY OF NATURE PROTECTION IN MONTENEGRO

The earliest protected areas in Montenegro date back to the late 19th century when King Nikola declared hunting bans in some forest areas. He and his son, Crown Prince Danilo, used these areas for hunting with diplomats and other important guests who were officially visiting Montenegro at the time.

Half a century later, in 1968, the Institute for Nature Protection declared an act of protection concerning the ornithological reserves of Lake Skadar (Pančeva oka and Crni žar) and numerous beaches along the Montenegrin coast. At the same time, caves and some horticultural items were also protected.

The year 1952 was very important for nature protection in Montenegro. That year, three national parks were declared: Durmitor, Biogradska Gora and Lovćen. The list was extended in 1983 with Lake Skadar.

Since then, the nationally protected areas in Montenegro have not changed significantly, but it is important to mention the new protected nature areas on the Adriatic coast: Ulcinj Salina, which became the first private Nature Park in 2005 (still not protected by national legislation) and Tivat Salina, declared as a special flora-fauna reserve in 2007.

Of a total national area of 13,852 km², only 108,716 ha or 7.87% of the territory is protected by national legislation in Montenegro. Almost 6.20% of protected areas are within national parks in Montenegro, while the rest is considered to be “natural monuments” or landscapes with special natural characteristics.

Besides national protection, some areas are under UNESCO protection (such as Durmitor, the watershed of Tara canyon and Kotor Risan Bay). Lake Skadar is under RAMSAR protection, while some areas have been declared to be Emerald sites under the Bern Convention, Important Bird Areas (IBA) and important plant areas (IPA).

Regardless of the very low percentage of protected territory, there are many areas potentially worthy of protection; some of them have already been recognized and will be the subject of scientific interest in the coming period. However, there is a real danger that economic interest in their exploitation will act faster than the procedures to ensure their protection. This is especially true of the coast, mainly the economically and ecologically highly appreciated areas of Buljarica, Velika plaža and Ada Bojana.

THE MOST IMPORTANT NATURAL HABITATS

ON THE MONTENEGRIN ADRIATIC SHORE

Two lagoons are located near the Montenegrin coast: Tivat Salina and Ulcinj Salina, while right on the coast is Buljarica beach, 2.2 km long, with virgin hinterland. Velika plaža and Ada Bojana are also on the sea, but they will not be the subject of this guide, which does not mean that those beaches or their hinterland are less interesting or less attractive compared to the habitats described herewith.

Because our largest lagoons are saline, they are important for preserving the biodiversity and cultural heritage of the Mediterranean.

Prva zaštićena područja u Crnoj Gori datiraju s kraja 19. vijeka, kada je kralj Nikola pojedina šumska područja proglasio lovnim zabranama koja bi on ili njegov sin, prestolonasljednik Danilo, koristili za odlazak u lov sa diplomatskim korom ili visokim gostima koji su tada boravili u službenoj posjeti Crnoj Gori.

Pola vijeka kasnije, 1968. godine Zavod za zaštitu prirode donosi akto o proglašenju ornitoloških rezervata na Skadarskom jezeru (Pančeva oka i Crni žar), te brojnih plaža na Crnogorskom primorju. U tom talasu zaštite su se našle pećine i pojedini hortkulturni objekti.

Za zaštitu prirode Crne Gore značajna je 1952. godina, kada su proglašavana tri nacionalna parka: Durmitor, Biogradska gora i Lovćen. Spisku se 1983. godine pridružuje i Skadarsko jezero.

Do danas se nije značajnije promijenila površina nacionalno zaštićenih područja u Crnoj Gori, ali je važno napomenuti nove zaštićene objekte prirode na obali Jadrana: Ulcinjsku solanu, proglašenu prvim privatnim Parkom prirode 2005. godine (i dalje nezaštićenu nacionalnim zakonodavstvom) i Tivatska solila 2007. godine proglašena specijalnim florističko faunističkim rezervatom.

Od 13.852 km², koliko iznosi površina države, do sada je u Crnoj Gori zvanično zaštićeno nacionalnim zakonodavstvom 108.716 ha ili svega 7.87% teritorije. Gotovo 6.20 % zaštićenih površina je pod nacionalnim parkovima, dok je ostatak proglašen spomenicima prirode i predjelima posebnih prirodnih odlika.

Pored nacionalne zaštite, neki su predjeli pod zaštitom UNESCO (Durmitor i slivno područje kanjona Tare, Kotorsko-risanski zaliv); RAMSAR, Skadarsko jezero; a neki su proglašeni Emerald staništima Bernske konvencije, područjima od međunarodnog značaja za boravak ptica (IBA) i staništima od značaja za opstanak biljaka (IPA).

Bez obzira na jako nizak procenat zaštićene teritorije u ekološkoj državi, može se reći da potencijalno zaštićenih područja ima znatno više. Mnoga su već prepoznata i biće predmet interesovanja naučnika u periodu koji dolazi. Ipak, postoji realna opasnost da će ekonomski interes za njihovu eksploataciju biti znatno brži od procedura za njihovu zaštitu. To se prije svega odnosi na priobalje, u prvom redu na ekonomski i ekološki visoko vrijedna područja: Buljaricu, Veliku plažu i Adu Bojanu.

NAJZNAČAJNIJA PRIRODNA STANIŠTA

NA CRNOGORSKOJ OBALI JADRANA

U zaleđu plaža Crnogorskog primorja nalaze se dvije lagune: Tivatska solina i Ulcinjska solana, a na samoj obali 2.2 km dugačka plaža Buljarica sa djevičanskim zaledem. Uz more se nalaze Velika plaža i Ada Bojana, ali njihove prirodne vrijednosti neće biti predmet obrade u ovom vodiču, što ne znači da je posjeta ovim plažama, a posebno njihovom zaledu, manje interesantna i atraktivna u odnosu na ovdje opisana staništa.

Obzirom da su naše najveće lagune solane, predstavljamo njihov značaj za očuvanje biodiverziteta i kulturne baštine Mediterana.

THE MOST IMPORTANT ECOSYSTEMS IN THE COASTAL AREAS OF MONTENEGRO
NAJZNAČAJNIJI EKOSISTEMI CRNOGORSKOG PRIMORJA

NAME NAZIV	E	N	PROVINCE OPŠTINA (ha)	AREA POVRŠINA (km)	PERIMETER OBALA	MAX DEPTH DUBINA (m)
Bokokotorski zaliv	18°39'	42°25'	Kotor, Herceg Novi, Tivat	8,730	105.7	62
Tivatska solila	18°42'	42°23'	Tivat	150	6.7	0.40
Buljarica	18°58'	42°11'	Budva	300	5.3	1.40
Ada Bojana	19°21'	41°51'	Ulcinj	494	9.5	0,60
Rijeka Bojana	19° 20'	41° 54'	Ulcinj		22.8	8
Ulcinjska Solana	19°18'5	41°51'	Ulcinj	1,492	18.7	0.80
Velika plaža	19°17'	41°53'	Ulcinj	1,235 beach/plaža 993 delta/prodelta	12	1.20

* IBA - Područje od međunarodnog značaja za boravak ptica / Important Bird Area

* EMERALD - stanište divlje flore i faune na osnovu standarda Bernske konvencije/site under Bern Convention

* IPA - Područje od međunarodnog značaja za biljke u Crnoj Gori / Important Plant Area

* UNESCO - Svjetska kulturna baština / World Cultural Heritage

Područja koja su na samoj obali i imaju kontakt sa morem ispisana su italicom

Area on the coast and in contact with the sea are in italics

NAME AND NATIONAL CATEGORY OF PROTECTED AREAS IN COASTAL ZONE / NAZIV I NACIONALNA KATEGORIJA ZAŠTIĆENIH PODRUČJA PRIRODE NA OBALI CRNE GORE	AREA POVRŠINA (HA)	*IBA	*EMERALD	*IPA	*UNESCO
<i>Nature Reserves / Rezervati prirode</i>					
<i>Tivat Salina / Tivatska solila</i>	150	X	X		
<i>Natural Monuments / Spomenici prirode</i>					
<i>Velika Ulcinjska plaža</i>	600			X	
Botanicki rezervat lovora i oleandera, iznad vrela Sopot, Risan	40				
Savinska Dubrava, Herceg Novi	35.46				
Gradski park, Tivat	5.897				
<i>Bečićka Plaža</i>	5				
<i>Plaža Sutomore</i>	4				
<i>Buljarica</i>	4	X			
<i>Plaža Sveti Stefan</i>	4				
<i>Slovenska plaža, Budva</i>	4				
<i>Jaz</i>	4				
<i>Plaža Čanj</i>	3.5				
<i>Plaža Valdanos</i>	3				
<i>Plaža Topolica, Bar</i>	2				
<i>Plaža Mogren</i>	2				
<i>Plaža Pržno</i>	2				
Park Dvorca na Topolici, Bar	2				
<i>Mala Ulcinjska plaža</i>	1.5				
<i>Plaža Pećin</i>	1.5				
<i>Petrovačka plaža</i>	1.5				
Park kod hotela Boka, Herceg Novi	1.2				
<i>Plaža Drobni pijesak</i>	1				
<i>Plaža Miločer</i>	1				
<i>Paza Lučica, Petrovac</i>	0.9				
<i>Plaža Velji pijesak</i>	0.5				
<i>Areas of special natural features / Predjeli posebnih prirodnih odlika</i>					
Brdo Spas, Budva	131		X	X	
<i>Poluostrvo Ratac sa Žukotrljicom</i>	30				
<i>Ostrvo Stari Ulcinj</i>	2.5				
<i>Areas protected by municipal statute / Područja zaštićena opštinskim odlukama</i>					
<i>Kotorsko - Risanski zaliv</i>	15				X

So, *salt, salarium*
salary, salarie

Many salt pans on the Mediterranean have more than 1000 years of history. Throughout history, salt pans have not been just salt factories; many states, towns, churches and families have based their power on the salt production and trade.

Previously, salt was an asset and a commodity. Thanks to its previous value, today in some European languages a person's monthly income is still called *salarium* or *salary*. Naturally, the words have the same origin as "salt".

The old German coin made of salt crystals was called a "heller". Many towns in German-speaking areas which once had salt mines contain the word for "salt" in their name, e.g.: *Schweizerhalle, Hallstatt, Friedrichhalle, Reichenhall*. Previously, the name for goods traded for salt was "sold".

WITH A GRAIN OF SALT (*Cum grano salis*)

Salt is very important for the functioning of organisms. Many philosophers used it in their sayings and writings, as it is so important for the survival of living creatures. It is also mentioned in the Bible: "With all thine offerings thou shalt offer salt". Salt is used for preventing food contamination.

Therefore it is used in sayings as a symbol for purity. Thus Christ, calling on the people to practice moderateness and reject depravity, says: "You are the salt of the earth. But if salt loses its taste, with what can it be seasoned?" The ancient Greeks used to say: "nothing is more useful than Sun and salt."

Veliki broj solana na Mediteranu ima više od 1000 godina staru istoriju. Solana kroz vjekove nije bila samo fabrika soli: mnoge države, gradovi, crkve i familije zasnivale su svoju moćna bogatstvu solju i njenoj prodaji.

Ranije je so bila kapital i jedan od glavnih prodajnih artikala. Zahvaljujući njejoj nekadašnjoj vrijednosti, danas se u nekim evropskim jezicima zadržalo da se za mjesečna primanja kaže *salarium* ili *salary*. Naravno, riječi vode porijeklo od riječi „so”.

Stari njemački kovani novac izrađen od slanih kristala nosio je naziv „*heller*”. Brojni gradovi a bivši rudnici njemačkog govornog područja, u osnovi naziva imaju riječ „so”: *Schweizerhalle*, *Hallstatt*, *Friedrichhalle*, *Reichenhall*. U prošlosti za robu koja je zamijenjena za so govorilo se „*sold*”.

SA ZRNOM SOLI (*cum grano salis*)

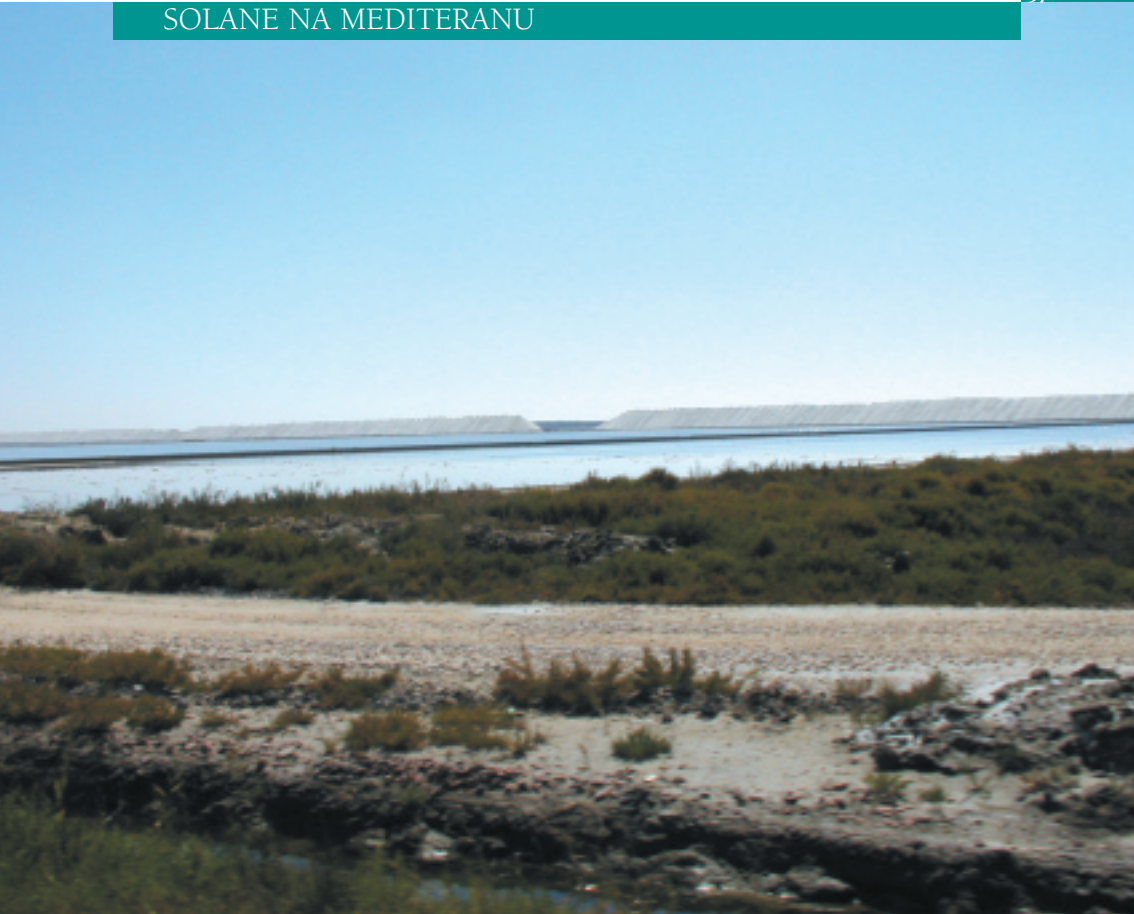
So je veoma bitna za funkcionisanje organizma. Toliko važnu za opstanak živih bića mnogi su filozofi koristili u svojim izrekama i pisanjima mudrosti. Ona se pominje i u Bibliji: “Svaki dar koji prinosiš - osoli...”.

So se koristi za sprečavanje kvarenja hrane. Zato se koristi u izrekama kao simbol za čistinu. Tako Hrist, pozivajući narod na umjerenost i neiskvarenost kaže: “Vi ste so zemlji, ako so obljutavi, čime će se osoliti?”. Stari su Grci govorili da “ništa nije korisnije od Sunca i soli”.

The importance of salt pans for the protection of biodiversity is reflected in the fact that around 75 percent of all European salt pans are protected. Besides the protection status exercised on the national level, many of them enjoy IBA status, based on the standards of the world wide authority for the protection of birds and their habitats, *BirdLife International*. Some of them are also included in the Ramsar List of Wetlands of International Importance. In all Greek salt pans, because of the importance they have for bird diversity, in particular during migration, hunting is banned.

Today, there are 6,500 km² of lagoons along the Mediterranean coast, 12,000 km² of lakes and natural wetlands and approx. 10,000 km² of artificial swamps, including salt pans. This is equivalent to the surface area of Sicily or Albania. Out of a total of 168 salt pans in 18 Mediterranean countries, 64 are inactive, 11 have been transformed into fish-farming ponds and brine shrimp nurseries, while 90 are still operational. 77% of them are on the European coast while the rest are located in Turkey, Tunisia, Algeria, Lebanon, Israel, Egypt and Morocco. The surface area of salt pans varies from 1 to 12.000 ha and they produce 7 million tons of salt annually.

Značaj solana za zaštitu biodiverziteta se odlikava u činjenici da je oko 75 odsto ukupnog broja evropskih solana zaštićeno. Mnoge od njih, pored statusa zaštite na nacionalnom nivou, uživaju status IBA na osnovu standarda svjetskog autoriteta za zaštitu ptica i njihovih staništa *BirdLife International*. Jedan dio je uvršten u Ramsarsku listu močvara od međunarodnog značaja koja do danas broji više od 1700 vlažnih staništa na cijeloj planeti. Na svim grčkim solanama je, zbog značaja za diverzitet ptica a naročito pri seobi, zabranjen svaki lov.

Na Mediteranu danas postoji 6.500 km² laguna, 12.000 km² jezera i prirodnih bara i oko 10.000 km² vještačkih močvara, uključujući i solane. Ta površina je ekvivalentna površini Sicilije ili Albanije. Od ukupno 168 solana u 18 mediteranskih zemalja, 64 su neaktivne, 11 ih je transformisano u ribnjake i uzgajališta salamurskog račića *Artemia*, dok njih 90 radi. Na evropskoj obali nalazi se 77%, dok je ostatak lociran u Turskoj, Tunisu, Alžiru, Libanu, Izraelu, Egiptu i Maroku. Najveći broj evropskih solana nalazi se u Španiji, slijede Grčka, Italija i Francuska. Površina solana u Sredozemlju se kreće od 1 do 12.000 ha i godišnje daju 7 miliona tona soli.